Valiokunnan lausunto TaVL 29/2026 vp– K 19/2026 vp

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston ilmastovuosikertomus 2026

Ympäristövaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston ilmastovuosikertomus 2026 (K 19/2026 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten ympäristövaliokunnalle. Määräaika: 16.10.2026.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- erityisasiantuntija Riikka Siljander, ympäristöministeriö
- teollisuusneuvos Petteri Kuuva, työ- ja elinkeinoministeriö
- tutkimuspäällikkö, erikoistutkija Juha Mikola, Luonnonvarakeskus
- puheenjohtaja Jyri Seppälä, Suomen ilmastopaneeli
- kehittämispäällikkö Sampo Soimakallio, Suomen ympäristökeskus
- Principal Scientist, Energy Transition Tiina Koljonen, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- johtava asiantuntija Janne Peljo, Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- ekonomisti, ilmastopolitiikan asiantuntija Petteri Haveri, Energiateollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- maa- ja metsätalousministeriö
- liikenne- ja viestintäministeriö
- Bioenergia ry
- Climate Leadership Coalition ry
- Metsäteollisuus ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Teknologiateollisuus ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Tausta ja arvioinnin lähtökohdat

Ilmastolain (423/2022) mukaisessa ilmastovuosikertomuksessa raportoidaan eduskunnalle vuosittain tiedot kasvihuonekaasujen päästö- ja nielukehityksestä ja arvioidaan toimien riittävyyttä tavoitteiden saavuttamiseksi sekä lisätoimien tarvetta. Ilmastovuosikertomuksen tehtäviin ei kuitenkaan kuulu tarvittavien lisätoimien yksilöinti. Ilmastovuosikertomuksen tulee sisältää tiedot keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman ja maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toteutumisesta. Lisäksi ilmastovuosikertomuksessa raportoidaan sopeutumissuunnitelmaan sisältyvien toimien riittävyydestä ja toteutumisesta.

Ilmastovuosikertomus on annettu vuodesta 2019 lähtien. Vuoden 2026 ilmastovuosikertomus on annettu valtioneuvostosta eduskunnalle kesäkuussa ja kuvaa ilmastopolitiikan tilannetta siten kuin toimeenpano oli edennyt keväällä 2026. Talousvaliokunta on arvioinut ilmastovuosikertomusta vuosittain antamassaan lausunnossa, jossa valiokunta on tarkastellut kertomusta toimialansa kannalta ja tehnyt lisäksi kertomusta koskevia kehittämisehdotuksia. Myös tässä lausunnossaan talousvaliokunnan tarkastelu keskittyy näihin näkökulmiin eikä kata eri sektorien ilmastotoimia yksityiskohtaisesti.

Tilannekuva päästöjen ja nielujen kehityksestä ja lisätoimien tarve

Ilmastovuosikertomuksessa raportoitavat tiedot toteutuneista päästöistä ja nieluista perustuvat Tilastokeskuksen julkaisemiin tietoihin, ja vuoden 2025 osalta pikaennakkotietoihin. Niiden mukaan Suomen nettopäästöt, mukaan lukien maankäyttösektori, laskivat vuonna 2025 noin 6 %. Ilman maankäyttösektoria päästöt laskivat 7 %, josta päästökauppasektorilla laskua oli 11 % ja taakanjakosektorilla 5 %. Maankäyttösektori on aiemmin ollut Suomessa merkittävä nettonielu, mutta viime vuosina sektori on ollut nettopäästölähde. Ilmastovuosikertomuksessa todetaan, että tämä on johtunut erityisesti metsien hiilinielun pienemisestä, johon ovat vaikuttaneet pääosin hakkuumäärien kasvu, puuston kasvun hidastuminen ja maaperäpäästöjen kasvu.

Ilmastovuosikertomuksessa todetaan, että ilmastolain tavoitteiden arvioinnin mukaan hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen vaatii lisätoimia kaikilla sektoreilla, ja erityisesti maankäyttösektorilla. Käytettävissä olevan nykytoimiskenaarion mukaan ilmastolain vuosien 2030 ja 2040 päästövähennystavoitteet jäävät nykytoimilla saavuttamatta. Lisätoimien tarve on noin 0,5 Mt CO2 vuodelle 2030 ja 2,2 Mt CO2 vuodelle 2040. Käytettävissä olevan politiikkatoimiskenaarion mukaan vuosien 2030 ja 2040 päästövähennystavoitteet voidaan kuitenkin saavuttaa, kun otetaan huomioon hiilen talteenottoon perustuvat ratkaisut. Talousvaliokunta jakaa ilmastovuosikertomuksen ja asiantuntijakuulemisen tilannekuvan siitä, että ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää lisätoimia.

Vuoden 2025 ilmastovuosikertomuksessa oli mukana erillinen luku lisätoimien tarpeesta ja valmistelusta. Vastaavaa lukua ei sisälly tämänvuotiseen kertomukseen siitä huolimatta, että lisätoimien tarvetta kaikilla sektoreilla korostetaan kertomuksessa. Talousvaliokunta yhtyy asiantuntijakuulemisessa esitettyyn arvioon siitä, että tällainen luku olisi hyvä olla kaikissa ilmastovuosikertomuksissa, vaikka lisätoimien yksilöinti ei sinänsä ole kertomuksen tehtävä.

Tämä tukisi eduskunnan roolia ilmastolain mukaisen seurannan arvioijana. Suomen ilmastolain mukaisen seurannan ja suunnittelun suhteen vahvistamisen kannalta olisi tärkeää, että ilmastovuosikertomuksessa kuvattaisiin, milloin ja miten lisätoimista päätetään.

Talousvaliokunta kiinnittää huomiota myös tietopohjan ja laskentamenetelmien täsmentämisen merkitykseen erityisesti maankäyttösektorin osalta. LULUCF-sektorin laskentamenetelmiin liittyy EU-jäsenvaltioiden välillä eroavaisuuksia. Ensimmäisen LULUCF-velvoitekauden tulokseen vaikuttaa merkittävästi hoidetun metsämaan laskentaluokka, jossa käytettävään vertailutasoon LULUCF-asetuksen mukaan on mahdollista tehdä niin sanottuja teknisiä korjauksia, jotka vaikuttavat merkittävästi lopulliseen tulokseen. Luonnonvarakeskus valmistelee maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta vuoden 2026 aikana ehdotuksen metsien vertailutason päivittämiseksi. Päivitettyjen laskelmien mukaan näyttäisi mahdolliselta, että Suomi voisi saavuttaa EU:n LULUCF-asetuksessa määritellyt velvoitteensa kaudella 2021—2025, riippuen metsien vertailutasoon hyväksyttävistä korjauksista. Lopullisesti tilanne selviää vuonna 2027. Kauden 2026—2030 velvoitteiden saavuttaminen on epävarmaa toimien nykytasolla ja nykytiedon pohjalta skenaarioissa arvioidulla kehityksellä.

Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota myös siihen, että ilmastonmuutokseen sopeutumisen merkitys ja rooli kansallisessa ilmastopolitiikassa kasvaa jatkuvasti. Huoltovarmuuden ja ilmastoriskien hallinnan merkitys korostuu. Yritysten näkökulmasta tarvitaan nykyistä systemaattisempaa riskiarviointia, käyttökelpoista tietoa sekä julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä.

Ilmastotoimien kustannustehokkuus ja hiilikädenjälki

Ilmastovuosikertomus on kokonaisuutena arvioiden kehittynyt vuosien mittaan huomattavasti monipuolisempaan ja kattavampaan suuntaan. Kertomuksen kehittämisessä on otettu huomioon aiempien kertomusten eduskuntakäsittelyn yhteydessä esitettyjä kehittämistarpeita. Esimerkiksi talousvaliokunnan aiemmissa lausunnoissaan esittämät havainnot hiilikädenjäljen tarkastelun tarpeesta (ks. esim. TaVL 1/2024 vp — K 17/2023 vp) ja toimien kustannustehokkuuden arvioinnin puutteesta (ks. TaVL 32/2025 vp — K 16/2025 vp) on pyritty ottamaan huomioon tämän vuoden kertomuksessa.

Ilmastotoimien kustannusvaikuttavuus ja ilmastopolitiikan kustannustehokkuusarviointi on tämänkertaisessa kertomuksessa mukana vaihtuvana teemana. Talousvaliokunta pitää tätä tervetulleena kehityksenä. Kertomuksessa kiinnitetään huomiota myös kustannustehokkuuden arvioinnin vaikeuteen, ja siihen, että kustannusvaikuttavuuden (€/tCO2 -ekv.) arviointi ja määrittely voidaan tehdä usealla eri menetelmällä ja rajauksella, minkä vuoksi tulokset eivät aina ole vertailukelpoisia keskenään. Ilmastopolitiikkatoimien kustannusten ja hyötyjen arviointi edellyttää usean eri lähestymistavan käyttöä sekä systemaattista ja jatkuvaa tietojen ja analyysien päivittämistä. Talousvaliokunta korostaa viimevuotisen lausuntonsa tavoin, että kustannustehokkuuden arvioinnin kannalta kokonaiskuvan hahmottamista vaikeuttaa myös sektorikohtaisen rakenteen ja tarkastelun ongelma, joka liittyy EU:n ilmastopolitiikan kokonaisuuteen.

Valiokunnan lausunto TaVL 29/2026 vp

Talousvaliokunta yhtyy kertomuksen arvioon siitä, että taloudelliset ohjauskeinot, kuten päästöjen hinnoittelu, ovat yleisesti kustannustehokkaita, sillä yhtenäisen päästöjen hinnoittelun ansiosta päästövähennykset toteutuvat lähtökohtaisesti siellä, missä ne ovat kustannuksiltaan alhaisimpia. EU:n yleinen päästökauppa (ETS1) on esimerkki kustannustehokkaasta ilmastopolitiikasta, sillä päästöjen hinnoittelu on yhtenäistä kaikille sen piiriin kuuluville sektoreille ja yrityksille koko EU:n alueella eikä rajoita tai ohjaa tapaa, joilla nämä sektorit ja yritykset päästövähennyksensä toteuttavat.

Talousvaliokunta korostaa EU:n päästökaupan uudistuksen merkitystä ja Suomen asiaa koskevan vaikuttamisen tarvetta, niin että päästökaupan asema EU:n ilmastopolitiikan kustannustehokkaana ohjauskeinona säilyy ja vahvistuu. Samalla valiokunta kiinnitää huomiota siihen, että päästökauppasektorin tulevat vähennykset edellyttävät mittavia teollisia investointeja sähköistymiseen, vetyyn, energiatehokkuuteen sekä hiilidioksidin talteenottoon, hyödyntämiseen ja varastointiin. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kuitenkin toisaalta korostunut näihin hankkeisiin liittyvä epävarmuus ja varsinkin suuren kokoluokan talteenottolaitosten osalta niiden alkuvaiheessa edellyttämä EU:n tai kansallisen rahoituksen tarve. Jotta hiilidioksidin poiston teknologiat olisivat käytössä vuosiin 2035 ja 2040 mennessä, teollisen mittakaavan pilotointia tarvitaan nopeasti.

Talousvaliokunta korostaa ilmastovuosikertomuksen toteamusta siitä, että tulevaisuudessa kustannustehokkuuden merkitys ilmastopolitiikassa korostuu entisestään. Kun siirrytään kohti yhä vaikeammin toteutettavia päästövähennyksiä, on entistä tärkeämpää kohdentaa toimet sinne, missä päästöjä voidaan vähentää alhaisimmin kustannuksin. Myös tavoitteiden, keinojen ja rahoituksen tasapainoa on pidetty tärkeänä seurata nykyistä järjestelmällisemmin. Samalla tulee huomioida eri ohjauskeinojen yhteys toisiinsa.

Talousvaliokunta pitää olennaisena, että toimien kustannustehokkuuden arviointi sisältyisi myös jatkossa ilmastovuosikertomuksen tarkasteluun, ei ainoastaan vaihtuvana teemana, vaan jatkuvana tarkasteluna, koska niin ohjauskeinot kuin toimenpiteiden kustannuksetkin muuttuvat ajan myötä ja teknologian kehittyessä.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että ilmastovuosikertomuksessa käsitellään valiokunnan jo aiemmissa lausunnoissaan tarkastelemaa hiilikädenjäljen teemaa, joka kytkeytyy myös laajempaan Suomen puhtaan siirtymän investointien, markkinoiden ja kilpailukyvyn kehityksen tarkasteluun. Talousvaliokunta yhtyy asiantuntijakuulemisen arvioon siitä että ilmastovuosikertomuksessa olisi perusteltua tarkastella myös laajemmin tätä kehitystä. Suomalaisella vientiteollisuudella on globaali rooli päästövähennysratkaisujen, kuten teknologioiden, digitaalisten palvelujen ja vähäpäästöisten materiaalien tuottajana. Suomalaisten tuotteiden ja palveluiden hiilikädenjäljen kautta vaikuttavuus päästöjen vähentämisessä maailmanlaajuisesti on kokoamme suurempi. Tämä korostaa tarvetta huolehtia kilpailukyvystä, teknologianeutraliteetista ja toimintaympäristön ennustettavuudesta samalla kun päästöjä vähennetään.

Valiokunnan lausunto TaVL 29/2026 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Talousvaliokunta esittää,

että ympäristövaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 15.10.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Pauli Aalto-Setälä kok
jäsen Lotta Hamari sd
jäsen Pertti Hemmilä kok
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Hilkka Kemppi kesk
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Oras Tynkkynen vihr
jäsen Heikki Vestman kok
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Ville Kaunisto kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen